॥ वैशम्पायन उवाच ॥ एतावदुक्त्वा धृतराष्ट्रोऽन्वपद्यदन्तर्वेश्म सहसोत्थाय राजन् । नेदमस्तीत्यथो विदुरो भाषमाणः सम्प्राद्रवद्यत्र पार्था बभूवुः ।

इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि आरण्यकपर्व्वणि विदुरवाक्ये चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

॥ वैशम्पायन उवाच ॥ पाण्डवास्तु वने वासमुद्दिश्य भरतर्षभाः । प्रययुर्ज्जाह्नवीकूलात् कुरुक्षेत्रं सहानुगाः । २४०

सरस्वतीदृशद्वत्यौ यमुनाञ्च निषेव्य ते । ययुर्व्वनेनैव वनं सततं पश्चिमां दिशं ।

ततः सरस्वतीकूले समेषु मरुधन्वसु । काम्यकं नाम ददृशुर्व्वनं मुनिजनप्रियं ।

तत्र ते न्यवसन् वीरा वने बहुमृगद्विजे । अन्वास्यमाना मुनिभिः सान्त्व्यमानाश्च भारत ।

विदुरस्त्वपि पाण्डूनां सदा दर्शनलालसः । जगामैकरथेनैव काम्यकं वनमृद्धिमत् ।

ततो गत्वा विदुरः काम्यकं तच्छीघ्रैरश्वैर्व्वाहिना स्यन्दनेन । ददर्शासीनं धर्म्मात्मानं विविक्ते सार्द्धं द्रौपद्या भ्रातृभिर्ब्राह्मणैश्च । २४५

ततोऽपश्यद्विदुरं तूर्णमारादभ्यायान्तं सत्यसन्धः स राजा । अथाब्रवीद्भ्रातरं भीमसेनं किं नु क्षत्ता वक्ष्यति नः समेत्य ।

कच्चिन्नायं वचनात् सौबलस्य समाहूता देवनायोपयातः । कच्चित्क्षुद्रः शकुनिर्नायुधानि जेष्यत्यस्मान् पुनरेवाक्षवत्यां ।

समाहूतः केनचिदाद्रवेति नाहं शक्तो भीमसेनापयातुं । गाण्डीवे च संशयिते कथं नु राज्यप्राप्तिः संशयिता भवेन्नः ।

॥ वैशम्पायन उवाच ॥ तत उत्थाय विदुरं पाण्डवेयाः प्रत्यगृह्णन्नृपते सर्व्व एव । तैः सत्कृतः स च तानाजमीढो यथोचितं पाण्डुपुत्त्रान् समेयात् ।

समाश्वस्तं विदुरं ते नरर्षभास्ततोऽपृच्छन्नागमनाय हेतुं । स चापि तेभ्यो विस्तरतः शशंस यथावृत्तो धृतराष्ट्रोऽम्बिकेयः । २५०

॥ विदुर उवाच ॥ अवोचन्मां धृतराष्ट्रोऽनुगुप्तमजातशत्रो परिगृह्याभिपूज्य । एवं गते समतामभ्युपेत्य पथ्यन्तेषां मम चैव ब्रवीहि ।

मयाऽप्युक्तं यत्क्षमं कौरवाणां हितं पथ्यं धृतराष्ट्रस्य चैव । तद्वै तस्मै न रुचामभ्युपैति ततश्चाहं क्षममन्यन्न मन्ये ।

परं श्रेयः पाण्डवेया मयोक्तं न मे तच्च श्रुतवानाम्बिकेयः । यथातुरस्येव हि पथ्यमन्नं न रोचतेस्मास्य तदुच्यमानं ।

न श्रेयसे नीयतेऽजातशत्रो स्त्री श्रोत्रियस्येव गृहे प्रदुष्टा । ध्रुवं न रोचेद्भरतर्षभस्य पतिः कुमार्य्या इव षष्टिवर्षः ।

ध्रुवं विनाशो नृप कौरवाणां नवै श्रेयो धृतराष्ट्रः परैति । यथा च पर्णे पुष्करस्यावसिक्तं जलं न तिष्ठेत् पथ्यमुक्तं तथाऽस्मिन् । २५५

ततः क्रुद्धो धृतराष्ट्रोऽब्रवीन्मां यस्मिन् श्रद्धा भारत तत्र याहि । नाहं भूयः कामये त्वां सहायं महीमिमां पालयितुं पुरं वा ।

सोऽहं त्यक्तो धृतराष्ट्रेण राज्ञा प्रशासितुं त्वामुपयातो नरेन्द्र । तद्वै सर्व्वं यन्मयोक्तं सभायां तद्धार्य्यतां तत्प्रवक्ष्यामि भूयः ।

क्लेशैस्तीव्रैर्युज्यमानः सपत्नैः क्षमां कुर्व्वन् कालमुपासते यः । संवर्द्धयंल्लोकमिवाग्निमात्मवान् स वै भुङ्क्ते पृथिवीमेक एव ।

यस्याविभक्तं वसु राजन् सहायैस्तस्य दुःखेऽप्यंशभाजः सहायाः । सहायानामेष संग्रहणेऽभ्युपायः सहायाप्तौ पृथिवी प्राप्तिमाहुः ।

सत्यं श्रेयः पाण्डव विप्रलापं तुल्यश्चान्नं सह भोज्यं सहायैः । आत्मा चैषामग्रतो न स्म पूज्य एवंवृत्तिर्व्वर्द्धते भूमिपालः । २६०

॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ एवं करिष्यामि यथा ब्रवीषि परां बुद्धिमुपगम्याप्रमत्तः । यच्चाप्यन्यद्देशकालोपपन्नं तद्वै वाच्यं तत्करिष्यामि कृत्स्नं ।

इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि आरण्यकपर्व्वणि विदुरनिर्व्वासे पञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥